

Arbetslöshetsförsäkringen

Till arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet beslutade den 14 april 2011 att i enlighet med 4 kap. 8 § första stycket andra meningen riksdagsordningen ge finansutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 2010/11:A379, när det gäller förslaget om den s.k. 100-dagarsregeln, och 2010/11:A279, när det gäller förslaget om den s.k. 75-dagarsregeln för deltidsarbetslösa.

Finansutskottet noterar i yttrandet att förslagen i arbetsmarknadsutskottet handlar om tillkännagivanden till regeringen dels om att återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som ger arbetssökande rätt att begränsa sitt arbetssökande under de första 100 dagarna, dels om en översyn av reglerna för ersättning till deltidsarbetslösa och en uppmaning till regeringen att sedan återkomma till riksdagen i frågan.

Mot bakgrund av de positiva konsekvenser som förslagen kan bedömas få för en välfungerande arbetsmarknad och därmed för samhällsekonomin på lång sikt tillstyrker finansutskottet arbetsmarknadsutskottets aviserade förslag. De statsfinansiella konsekvenserna bör beaktas i den årliga budgetprocessen.

I yttrandet finns en avvikande mening (M, FP, C, KD).

Utskottets överväganden

Beredningen i arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet beslutade den 14 april 2011 att i enlighet med 4 kap. 8 § första stycket andra meningen riksdagsordningen ge finansutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 2010/11:A379, när det gäller förslaget om den s.k. 100-dagarsregeln, och 2010/11:A279, när det gäller förslaget om den s.k. 75-dagarsregeln för deltidsarbetslösa.

Vid sammanträdet den 26 april bereddes ärendet vidare. Arbetsmarknadsutskottet tog under sammanträdet del av promemorior med beräkningar av ekonomiska konsekvenser av a) ett eventuellt återinförande av den s.k. 100-dagarsregeln och b) en eventuell återgång till de regler för arbetslöshetsersättning som gällde före april 2008. Promemoriorna hade upprättats av Arbetsmarknadsdepartementet respektive riksdagens utredningstjänst.

Arbetsmarknadsutskottet beslutade att inte överlämna de aktuella promemoriorna till finansutskottet mot bakgrund av att beräkningarna i det ena fallet, angående 100-dagarsregeln, var mycket osäkra. I det andra fallet redovisar promemoriorna kostnadsberäkningar för en återgång till tidigare regler, men eftersom utskottet avser att begära en översyn av reglerna bedömdes inte heller dessa beräkningar adekvata.

Mot beslutet anmälde företrädare för Moderaterna, Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna en avvikande mening med motiveringen att beräkningarna i promemoriorna utgör ett relevant beräkningsunderlag för båda förslagen och därför borde ha överlämnats till finansutskottet.

Bakgrund

100-dagarsregeln

För att en sökande ska få rätt till ersättning vid arbetslöshet krävs enligt huvudregeln i 9 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkringen, förkortad ALF, bl.a. att han eller hon är arbetsför och oförhindrad att åta sig arbete minst 3 timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan samt att han eller hon är beredd att anta ett erbjudet lämpligt arbete som motsvarar hans eller hennes arbetsutbud. Vidare krävs det att den sökande är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen och aktivt söker arbete.

Den 2 juli 2007 avskaffades den generella rätten för en sökande att under de 100 första dagarna i en ersättningsperiod begränsa sig till att söka lämpliga arbeten inom sitt yrke och i närområdet (100-dagarsregeln). Skälig hänsyn ska dock även fortsättningsvis tas till den sökandes förutsättningar och andra personliga förhållanden.

75-dagarsregeln

Genom en ändring i förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkringen infördes den 1 januari 2008 nya regler för möjligheten att få arbetslöshetsersättning på deltid. För veckor som en person utför eller deklarerar deltidsarbete lämnas arbetslöshetsersättning under sammanlagt längst 75 ersättningsdagar inom en ersättningsperiod. Resterande ersättningsdagar i perioden får endast användas för veckor då personen inte utför eller deklarerar något arbete, dvs. är arbetslös på heltid. En ersättningsperiod är längst 300 ersättningsdagar eller längst 450 ersättningsdagar för den som dag 300 är förälder till barn under 18 år.

Finansutskottets ställningstagande

Arbetsmarknadsutskottet står i begrepp att tillstyrka ett förslag om att utreda reglerna för deltidsarbetslöshet. Arbetsmarknadsutskottet anser att regeringen ska se över arbetslöshetsförsäkringens regelverk för deltidsarbetslöshet så att det inte diskriminerar deltidsarbetslösa och återkomma till riksdagen med förslag om förbättrade ersättningsvillkor som leder till ett ökat arbetsutbud.

Arbetsmarknadsutskottet avser också att föreslå att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om att förändra lagstiftningen när det gäller de arbetssökandes skyldighet att omedelbart söka arbete även långt från den egna bostadsorten och i andra yrken än det egna. Det bör åter bli möjligt att begränsa sitt sökande under de 100 första dagarna.

I enlighet med bestämmelsen i 4 kap. 8 § första stycket andra meningen i riksdagsordningen har arbetsmarknadsutskottet gett finansutskottet tillfälle att yttra sig, och finansutskottet vill anföra följande med anledning av arbetsmarknadsutskottets beslut.

Enligt utskottets mening är det ur samhällsekonomisk synvinkel angeläget att reglerna för arbetslöshetsersättningen utformas på ett sätt som gynnar arbetsdeltagande och effektiv matchning av arbetstagare och arbetsgivare. En väl fungerande arbetslöshetsförsäkring är en viktig del av en flexibel och tillväxtorienterad arbetsmarknad. Förmåga till omställning och innovation i näringslivet och på arbetsmarknaden är av avgörande betydelse för att Sverige ska kunna hävda sig väl i den globala ekonomiska konkurrensen.

Framstående OECD-ekonomer framhåller att det finns viktiga positiva effekter av en generös arbetslöshetsförsäkring. Det leder till en bättre matchning på arbetsmarknaden genom att den arbetslöse får ekonomiska förutsättningar att söka efter ett lämpligt arbete som motsvarar hans eller hennes utbildningsnivå och kompetens. Det är därför, enligt utskottets mening, viktigt att försäkringens regelverk är så utformat att arbetslösa matchas till rätt jobb.

I Långtidsutredningens huvudrapport (SOU 2011:11) kommer utredarna fram till att ”det är troligt att det finns välfärdsvinster kopplade till en längre ersättningsperiod för deltidsarbetslösa än vad som är fallet idag. Sannolikt lönar det sig för lite för de heltidsarbetslösa att ta ett deltidsarbete i nuläget” (s. 180).

Utskottet anser att arbetslöshetsförsäkringen måste vara så utformad att arbetslinjen upprätthålls. Det ska inte straffa sig att tacka ja till arbete, på det sätt som blir följden av den snäva deltidsbegränsningen i försäkringen. Så länge det finns arbetsplatser som endast erbjuder deltider måste det också finnas en försäkring som fungerar för dem som önskar arbeta heltid men inte får den möjligheten.

När det gäller bedömningen av de statsfinansiella effekterna av de förslag som arbetsmarknadsutskottet överväger att bifalla vill utskottet instämma i den bedömning av Ylva Johansson som redovisas i protokollet från arbetsmarknadsutskottets sammanträde den 26 april 2011 och som en majoritet av arbetsmarknadsutskottets ledamöter biträdde. Två olika promemorior, en från Regeringskansliet och en från riksdagens utredningstjänst, har inkommit till arbetsmarknadsutskottet, men ingen av dessa utgör en relevant grund för att i nuläget bedöma de statsfinansiella konsekvenserna.

Eftersom beräkningar är svåra att göra när det gäller 100-dagarsregeln har riksdagens utredningstjänst avstått från att svara, och Regeringskansliet har gjort en bedömning av konsekvenserna under antagandet att ändrade regler skulle leda till att arbetslöshetstiden skulle öka, dock utan att underbygga ett sådant antagande.

När det gäller 75-dagarsregeln har beräkningarna gjorts för en återgång till tidigare regler, men det arbetsmarknadsutskottet står i begrepp att föreslå innebär inte automatiskt en återgång till tidigare regler. Det handlar inte om att riksdagen bör binda regeringen vid en viss, bestämd teknisk lösning. I stället handlar det om ett uppdrag till regeringen om att se över reglerna för att få en bättre fungerande arbetslöshetsförsäkring som stärker arbetslinjen och förbättrar matchningen på arbetsmarknaden.

I samband med att regeringen återkommer till riksdagen med besked om dels ändrade förordningsregler för 75-dagarsregeln, dels förslag om ändrade lagregler för 100-dagarsregeln bör den också redovisa förnyade analyser av både de samhällsekonomiska och statsfinansiella effekterna av förändringarna. De statsfinansiella konsekvenserna bör sedan beaktas i den årliga budgetprocessen.

Med anledning av de positiva konsekvenser som förslagen kan bedömas få för en välfungerande arbetsmarknad och därmed för samhällsekonomin på lång sikt tillstyrker finansutskottet arbetsmarknadsutskottets aviserade förslag.

Stockholm den 12 maj 2011

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Tommy Waidelich (S), Elisabeth Svantesson (M), Pia Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Meeri Wasberg (S), Carl B Hamilton (FP), Bo Bernhardsson (S), Annie Johansson (C), Staffan Anger (M), Mikaela Valtersson (MP), Anders Sellström (KD), Johnny Skalin (SD), Ulla Andersson (V), Sven-Erik Bucht (S) och Monica Green (S).

Avvikande mening

Arbetslöshetsförsäkringen (M, FP, C, KD)

Anna Kinberg Batra (M), Elisabeth Svantesson (M), Göran Pettersson (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Carl B Hamilton (FP), Annie Johansson (C), Staffan Anger (M) och Anders Sellström (KD) anför:

Arbetsmarknadsutskottet har gett finansutskottet tillfälle att yttra sig eftersom utskottet står i begrepp att tillstyrka motionsförslag om ändrade regler för arbetslöshetsförsäkringen när det gäller dels den s.k. 100-dagarsregeln, dels den s.k. 75-dagarsregeln. När arbetsmarknadsutskottet beslutade om att begära in ett yttrande från finansutskottet hänvisade utskottet till bestämmelsen 4 kap. 8 § första stycket andra meningen riksdagsordningen, vilket gör att vi främst vill uttala oss om förslagens betydelse för de offentliga finanserna.

De promemorior som tagits fram under beredningen i arbetsmarknadsutskottet, och som utarbetats inom Regeringskansliet och riksdagens utredningstjänst, redovisar beräkningar av de kostnader som kommer att uppstå om 100-dagars- och 75-dagarsreglerna återställs till tidigare förhållanden. Även om arbetsmarknadsutskottet inte väljer att förorda en återgång till precis samma regler som fanns tidigare ger promemoriorna en god bild av storleksordningen på kostnaderna för att ändra reglerna. Som framgår av promemoriorna kommer inte minst en ändring av reglerna för ersättning vid deltidsarbetslöshet att kunna ge betydande negativa effekter på de offentliga finanserna. För staten visar beräkningarna att utgifterna för ökade utbetalningar skulle uppgå till 3 miljarder kronor om de tidigare reglerna återinförs eller 2,5 miljarder kronor om man också beaktar de ökade skatteinkomsterna för den offentliga sektorn.

Enligt vår mening innebär ett agerande i enlighet med budgetlagens anda och intentioner inom riksdagen att utskotten under beredningen av olika motionsförslag, även när det handlar om tillkännagivanden, nogsamt beaktar förslagens finansiella effekter innan de tillstyrks. Det är därför angeläget att arbetsmarknadsutskottet, innan utskottet eventuellt tillstyrker de aktuella motionsyrkandena, redovisar både kostnadsberäkningar och möjliga sätt att finansiera förändringarna på.

Budgetprocessen är, sedan 1996, uppbyggd på en modell som inleds med de övergripande och lång- och medelsiktiga ekonomisk-politiska målen. De viktigaste dokumenten för detta är den ekonomiska vårpropositionen och de motioner som väcks med anledning av propositionen i riksdagen. När riksdagen tagit ställning till riktlinjerna för den ekonomiska politiken förflyttas fokuset till det närmast följande budgetåret. Statsbudgeten för det kommande året presenteras, efter omsorgsfull beredning i Regeringskansliet, i budgetpropositionen som ska vara komplett och ligga inom ramen för de riktlinjer riksdagen beslutat. Riksdagen inleder budget-

regleringen med att först besluta om utgiftstak för staten, ramar för de 27 utgiftsområdena och beräkningen av inkomstittlarna. Därefter går riksdagen över till att besluta om anslagen som då ska rymmas inom de ramar som riksdagen beslutat om för utgiftsområdena.

För denna beslutsordning finns det ett brett stöd i riksdagen. Den har tjänat Sverige väl efter erfarenheterna av 90-talskrisen. Med utgiftstak för staten och ramar för utgiftsområdena har vi fått en beslutsordning som innebär att regeringen får helheten i sin budgetpolitik prövad i riksdagen och att nödvändiga prioriteringar mellan olika utgiftsändamål genomförs på ett rationellt sätt. Genom den reformerade budgetprocessen har vi fått en ordning som innebär en kontroll av framförda budgetkrav och säkrar starka statsfinanser och en långsiktigt hållbar ekonomisk politik och samhällsekonomi.

En grundbult i budgetprocessen är att det finns väl genomarbetade beslutsunderlag som ger möjlighet att bedöma olika alternativs konsekvenser. Skulle riksdagen besluta om tillkännagivanden om ändrade regler för arbetslöshetsförsäkringen i linje med motionernas förslag, så är det angeläget att regeringen under sin kommande beredning gör fortsatta nödvändiga kostnadsberäkningar och därefter prövar om kostnaderna är förenliga med de ekonomisk-politiska riktlinjerna och de finanspolitiska målen som beslutats av riksdagen. Regeringen bör lämpligen redovisa sina slutsatser av beredningen i en budgetproposition. Det ger riksdagen möjlighet att bedöma om förslagen verkligen bör genomföras. Varje utgift för staten måste, inom ramen för den årliga budgetprocessen, provas mot andra angelägna utgifter.

Slutligen vill vi betona vikten av att reglerna i arbetslöshetsförsäkringen utformas på ett sätt som både ger den arbetssökande ekonomisk trygghet på vägen mellan olika anställningar och samtidigt stärker arbetslinjen i den ekonomiska politiken. De nuvarande reglerna bör, enligt vår mening, ses som ett inslag i regeringens förstärkta arbetslinje.

För att kunna bedöma vilken effekt 75-dagarsregeln verkligen har haft för arbetsutbudet krävs det underbyggda fakta. Kunskapsläget är emellertid osäkert. Enligt Finanspolitiska rådet finns det ett visst stöd för påståendet att det tar längre tid för deltidarbetslösa med a-kassa att lämna arbetslösheten än för den som inte har a-kassa. De nuvarande reglerna har således, enligt rådet, potential att öka antalet arbetade timmar bland de deltidssysselsatta jämfört med de tidigare reglerna (Finanspolitiska rådets rapport 2008, s. 179).

Någon utvärdering finns emellertid ännu inte. I rapporten *Arbetslöshetsersättning till deltidarbetslösa – Utvecklingen år 2005–2009* (IAF 2009:12) ansåg Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen det vara för tidigt att kunna besvara frågan om hur individernas faktiska sysselsättning påverkats av deltidbegränsningen. Ett skäl till det angavs vara att en stor del av de deltidarbetslösa med en stabil deltidsanställning och ett lågt antal ersättningsdagar per vecka ännu inte hade hunnit förbruka deltidsa-

garna vid den tidpunkt då undersökningsperioden upphörde. Vi vill dock påpeka att Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) genomför en studie av effekten av 2008 års deltidsbegränsningsregel i fråga om vilka som blir deltidsarbetslösa och hur länge, liksom av effekten på övergång till jobb respektive heltidsarbetslöshet. Vi anser det vara av stor vikt att regeringen och riksdagen först tar del av resultaten av studien innan några förhastade slutsatser dras om regelns betydelse för arbetsmarknadens funktion.

Vi avstyrker mot denna bakgrund de båda förslagen.